

GHANA ÜLKE RAPORU

DEVREK TİCARET VE SANAYİ ODASI

2022

* Bu Rapor T.C. TİCARET BAKANLIĞI (<https://ticaret.gov.tr/>)

Sayfasındaki veriler derlenerek bilgi amaçlı hazırlanmıştır.

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	4
2. GENEL EKONOMİK DURUM	7
3. DIŞ TİCARET	9
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	15
5. TÜRKİYE ile TİCARET	18
EKLER:	21

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Gana Cumhuriyeti
Nüfus	32,1 milyon (2022 tahmini)
Resmi Dil	İngilizce
Din	Hristiyanlık %71,2, İslamiyet %17,6, Yerel inançlar %5,2, Diğer %0,8
Başkent	Akra
Yüzölçümü	238.537 km ²
Arazi Kullanımı	Tarım arazisi %69,1, Ormanlık %21,2, Diğer %9,2
Komşu Ülkeler	Burkina Faso (602 km), Fildişi(720 km), Togo (1090 km) Atlas okyanusu (539 km)
Başlıca Şehirler	Akra (2,3 Milyon), Kumasi (1,8 Milyon), Sekondi-Takoradi (454 bin), Tamale (428 bin)
Etnik Yapı	%98,5 Siyah Afrikalı (Akanlar %47,5, Mole Dagbon %16,6, Ewe %13,9 , Ga-Dangme %7,4, Diğerleri % 11,9), %1,5 Beyaz Avrupalı ve diğer
Döviz Kuru	Gana Cedis
Uluslararası Telefon Kodu	+233

Kaynak: Economist Intelligence Unit Country Report, Ghana., CIA factbook Ghana, IMF

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

BEDA, ACP, AfDB, C, CCC, ECA, ECOWAS, FAO, G-24, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICFTU, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRC, ILO, IMF, IMO, Interpol, IOC, IOM (Gözlemci), ISO, ITU, MINURSO, MONUC, NAM, OAS (Gözlemci), OAU, OPCW, UN, UNAMSIL, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNIFIL, UNIKOM, UNITAR, UNMEE, UNMIBH, UNMIK, UNMOP, UNMOT, UNU, UPU, WCL, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WToO, WtrO

Siyasi ve İdari Yapı

Gana 6 Mart 1957'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanmıştır. Ülkenin ilk anayasası 1957 yılında hazırlanmış olup, İngiliz çok partili parlamenter demokrasi sistemine dayandırılmıştır. Ancak Ülkenin Cumhuriyet olmasından sonra 3 yıl içinde anayasada çeşitli değişiklikler yapılmış, 1960 yılında Anayasa değiştirilmiştir. 1964 yılında tek partili bir yönetim oluşturularak Anayasa'da yeniden değişiklik yapılmıştır. Bu tarihten itibaren Anayasa'daki değişiklikler devam etmiştir.

Gana'nın yürürlükteki Anayasa'sı 1992 yılında kabul edilmiştir. Söz konusu Anayasa büyük ölçüde Amerikan sistemine dayanmakta olup, yürütme görevini her dört yılda bir genel seçimle seçilen başkana vermektedir. Kabine, Başkan tarafından atanmakta, yasama meclisi tarafından onaylanmaktadır.

Gana 1957 yılında İngiltere'den bağımsızlığını kazandıktan sonra uzun süre kötü yönetim, rüşvet, yolsuzluk ve kaçakçılık gibi nedenlerle fazla ilerleme gösterememiştir. 1966 yılında Kwame Nkrumah ilk askeri darbesini gerçekleştirdikten sonra 1981 yılındaki ikinci darbesi ile birlikte ülkede ekonomik istikrar ve demokrasi dönemi başlamıştır. Bugün Gana bölgesinde diğer ülkeler için politik ve ekonomik anlamda model ülke olarak görülmektedir.

Bölgesel eğilimler

Gana 10 bölgeye bölünmüş olup, her bir bölgenin başkenti bulunmaktadır. Her bölge, bir bölge bakanı ve ekibince yönetilmektedir. Ayrıca bu bölgeler de merkezi hükümetçe mali yönden desteklenen meclislerce yönetilen ilçelere bölünmüştür. Gana'da 110 ilçe bulunmakta olup, her bir ilçenin başında merkezi yönetimce atanan bir yönetici bulunmaktadır.

Ülke gayri resmi olarak kuzey ve güney olarak ikiye ayrılmış bir görüntü arz etmektedir. Kuzey üç bölge olup, bu bölgeler Kuzey, Kuzeydoğu ve kuzeybatıdır. Güney ise Ashanti, Brong-Ahafo, Orta bölge, Doğu, Greater Accra, Volta ve Batı olmak üzere yedi bölgedir. Koloni döneminden beri kalkınma program ve projeleri açısından güney daha avantajlı konumda olmuştur. Doğal kaynaklarda güneyde yoğunlaşmıştır. Ayrıca tarım açısından güney daha uygun bir iklime sahiptir. Hükümetin kuzeyde sürdürdüğü projelere rağmen iki bölge arasındaki gelişme farkı büyüktür. Bu durum kuzeyden güneye göçe neden olmakta, nüfus yoğunluğu güneyde artmaktadır.

Nüfus-Etnik Yapı

IMF verilerine göre Gana'nın nüfusu 2022 yılında tahminen 32,1 milyon olup, 2025 yılında ise 34,6 milyona ulaşması beklenmektedir. Ülkenin nüfus artış hızı son yıllarda giderek yavaşlamaktadır. Bunda doğum oranlarının düşüşü ve özellikle AIDS'e ve diğer bulaşıcı hastalıklara bağlı yüksek ölüm oranları rol oynamaktadır. Ülkede HIV/AIDS ile yaşamını sürdüren, yaşları 15-49 arasında değişen 350.000 kişinin var olduğu tahmin edilmektedir. Ancak, Gana'da AIDS problemi pek çok Afrika ülkesinde yaşanmakta olan kriz boyutuna ulaşmamıştır. (Güney Afrika Cum.'deki AIDS'li sayısı 5 milyon 300 bin iken, Gana'da 350.000'dir.) Ülkenin sağlık bütçesinin yaklaşık %15'i HIV/AIDS sorununa ayrılmaktadır

Ashanti, Gana'da nüfusun en yoğun olduğu bölgedir. Nüfusun %19,1'i bu bölgede yaşamakta, bu bölgeyi %15,4 ile Büyük Akra bölgesi takip etmektedir

En fazla nüfusa sahip etnik grup, nüfusun %49,1'ini oluşturan Akan'lardır. Akan'ları Mole-Dagbon (%16,5) ve Ewe (%12,7) etnik grupları takip etmektedir.

Nüfusun %63'ü Hıristiyan, %16'sı ise Müslüman'dır. Diğer yandan nüfusun %21'i ise yerel Afrika inanışlarını sürdürmeye devam etmektedir.

Ülkedeki işgücünün yaklaşık 10 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Toplam işgücünün %50,4'ü erkek, %49,6'sı kadındır.

Eđitim

Gana'da eğitim dűzeyinin yükseltilmesi için önemli çabalar göze çarpmaktadır. Spor ve Eđitim Bakanlığı verilerine göre Gana'da ilkokula gitme oranı %91,1'e yükselmiştir. Son yıllarda özellikle kız çocuklarının okullu olma oranında büyük artışlar gerçekleşmiştir. İlkokula gitme oranının yüksekliğinde devletçe verilen bursların ve diğer teşviklerin önemli etkisi olmuştur. Müslümanların yoğun olduğu Kuzey Gana'da kız çocuklarını okula göndermede halen bir çekingenlik söz konusudur. Ülkede okuryazarlık oranı %60'ın üzerine çıkmış olup, erkeklerin %68'i, kadınların ise %52'si okuryazardır.

Devletin ana amaçlarından birisi her isteyenin girebileceği bir yükseköğrenim dűzeyinin sağlanmasıdır. Ülkede hem kamu üniversiteleri hem de özel üniversiteler bulunmakta ve en kısa sürede üniversite sayısının artırılmasına çalışılmaktadır.

Cođrafi Yapı

238.537 km² yüzölçümüne sahip Gana, Batı Afrika'da Gine Körfezi kıyısında yer almaktadır. Ülkenin komşuları doğusunda Togo, batısında Fildişi Sahili, kuzeyinde ise Burkina Faso'dur. 2.094 km'lik karasal sınıra sahip ülkenin komşuları ile sınırlarının uzunluğu ise şu şekildedir: Togo: 877 km, Fildişi Sahili: 668 km, Burkina Faso: 549 km. Ülkenin kıyı şeridinin uzunluğu ise 539 km'dir

Tropik iklime sahip ülkede sıcaklıklar genellikle 21-30°C arasındadır. Kuzeydeki savan bölgelerde, güneydeki kıyı şeridine göre daha büyük iklim farklılıkları oluşmaktadır. Mart'tan Haziran'a kadar ve Eylül'den Ekim'e kadar süren iki yağış sezonu bulunmaktadır. En fazla yağış ülkenin güney batısına düşmektedir. En sıcak aylar Mart ve Nisan olup, bu aylarda sıcaklık 35°C'ye kadar yükselmekte ve çok yüksek nemlilik yaşanmaktadır. En yağışlı ay ise Haziran'dır. Haziran ayında düşen ortalama yağış miktarı 178 mm'dir. Haziran ayından sonra hasat dönemi başlamaktadır.

Ülkenin güney batısındaki ormanlık bölge 82.000 km²'lik alana sahiptir. Bu alan ülke topraklarının %34'ünü kapsamakta olup, Gana'nın ağaç ve kereste ihracatının ana kaynağıdır.

Ülkenin altın yatakları Ashanti ve Western bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Ancak Central ve Brong-Ahafo bölgelerinde de geniş rezervler bulunmaktadır.

Dünyanın en büyük yapay gölü olan Volta Gölü Gana'da (Akosombo Barajı'nın kaynağı) bulunmaktadır. Akra Bölgesi ve ülkenin orta kısımlarının bazı bölümleri sel baskınlarına maruz kalmaktadır.

Ülkede tarımsal üretim büyük ölçüde kuzey bölgelerinde yapılmaktadır. En önemli tarımsal ürün olan kakao, ülkenin kuzeyindeki tüm bölgelerde yetiştirilmektedir. Tarımsal üretim ülke genelinde geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilmektedir.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	70,01	79,16	76	70,09	73	76,97	81,75	87,57
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	0,5	5,4	3,6	2,8	3,9	5,4	5,2	6,8
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	2 275	2 521	2 369	2 130	2 163	2 224	2 304	2 406
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	9,9	10	27,2	20,9	14,7	10	7,5	6,5
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-3	-3,2	-5,3	-4,4	-4,5	-4,1	-3,7	-3,7
Nüfus (milyon)	30,78	31,39	32,08	32,9	33,74	34,61	35,49	36,4
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	79,1	82,1	90,7	87,8	89,2	90	92	93,5

Kaynak : IMF (Ekim 2022) *: Tahmini

Son yıllarda ekonomide önemli bir büyüme hızı yakalamış olan Gana, özellikle 2000'li yıllardan sonra uluslararası ilişkilerini de hızla güçlendirmektedir. Özellikle Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği yapmış olan Kofi Annan ile dünyaya açılması ivme kazanmış olan Gana, içinde bulunduğumuz dönemde Afrika ülkeleri içinde adından en çok söz edilen ülkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca, 2008 yılında Afrika Futbol finallerinin Gana'da düzenlenmiş ve başarıyla gerçekleştirilmiş olması nedeniyle tüm dünya mediasında yaklaşık 1 ay süre ile gündemde kalmış ve çok önemli gelişme sinyalleri vermiştir.

2021 yılı itibarıyla GSYİH'sı 79,2 milyar dolar olarak gerçekleşen ve 2022 yılında da 76 milyar dolara yükselmesi beklenen Gana'da tarım sektörünün GSYİH'ya katkısı son yıllarda önemli ölçüde azalarak %35'lerden % 20'nin altına gerilemiştir. Hizmetler sektörü GSYİH'dan %55 civarında pay almakta, sanayinin GSYİH'ya katkısı ise %25 olup, sanayi sektörü içinde değerlendirilen madencilik ve petrol sektörünün ise %10'un üzerindedir. Son yıllarda petrol üretim ve ihracatının önemli ölçüde artış göstermesi nedeniyle GSYİH'da petrolün payı önemli ölçüde artış göstermiş 1-2 yıl içerisinde de %15'in üzerine çıkması beklenmektedir. Gana'nın GSYİH'sı son yıllarda önemli gelişme göstermiştir. GSYİH 2011 yılında %14,4 gibi rekor düzeyde göstermiş olup, 2021 yılında yaklaşık % 4,2 olan büyümenin 2022 yılında ise % 5 civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Tarım sektörü, ekonominin temeli olup, çalışan nüfusun %40'ından fazlası tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Ülkede ekonomik anlamda en önemli tarımsal ürün kakaodur. Kakao aynı zamanda altın madeni ile birlikte Gana'nın en önemli ihraç kalemi olup, tarımsal ürünler içerisinde kakaoyu ormancılık ürünleri, sebzeler, deniz ürünleri ve ananas takip etmektedir. Tarım sektörü uluslararası piyasalardaki fiyat dalgalanmalarına açık olan bir sektördür. Tarımdaki ürün çeşitliliğini arttırma çalışmaları sınırlı kalmaktadır.

Hizmetler sektöründe en büyük alt sektör hükümetçe sağlanan hizmetlerle bankacılık faaliyetleridir. Bunu turizm, perakendecilik, restoran ve otel işletmeciliği izlemektedir. Telekomünikasyon hizmetleri sektörü içerisinde gittikçe önem kazanmaya başlamıştır. Sanayi sektörleri içerisinde de gıda işleme sanayi, içecekler, tütün sanayi, tekstil, hazır giyim, ayakkabı, kereste, kimya ve kozmetik sanayi ile alüminyum sanayi ve çelik sanayi ülkede başlıca kurulu sanayiler olup, en önemli yeri tutmaktadırlar. Bu sanayilerin tamamı başlangıçta devletçe kurulmuş olmakla beraber bugün çoğunlukla özelleştirilmişlerdir.

GSYİH'ya katkısı %5-6 seviyesinde olan madencilik sektöründe en önemli faaliyet alanını altın madenciliği oluşturmaktadır.

Gana'da tarım sektöründeki sağlıklı gelişmenin devam etmesi, altın madeni üretiminin önemli ölçüde artması ile petrol üretimi ve hizmetler sektöründe beklenen olumlu gelişmelerin devam etmesi neticesinde önümüzdeki yıllarda %5'in üzerinde büyüme hızının yakalanabileceği öngörülmektedir. Gana'da önümüzdeki süreçte özellikle haberleşme ve inşaat sektörlerindeki önemli gelişmelerin devam etmesi beklenmektedir. Gana'da 1997 yılında petrol yatakları keşfedilmeye başlanmış olup, petrol yatakları ülkenin özellikle kıyı kesimlerinde yer almaktadır. Gana'da şu an için toplam 2 milyar varilin üzerinde petrol varlığı tespit edilmiş olup, günlük petrol üretiminin 200 bin varil civarında olduğu bildirilmektedir. Önümüzdeki dört yıl içerisinde de günlük petrol üretiminin 450 bin varilin üzerine çıkması beklenmektedir. Ülkede son yıllarda keşfedilen petrol rezervleriyle Afrika'da önemli bir petrol üreticisi konumuna gelebilecek olan Gana'nın 2022 yılı itibariyle Afrika'nın dördüncü büyük petrol üreticisi olması beklenmektedir.

Ülkeden 2011 yılının Ocak ayından itibaren petrol ihracatı da başlamıştır. Ülkede petrol arama faaliyetleri devam etmekte olup, ülkede keşfedilmemiş zengin petrol yataklarının bulunduğu tahmin edilmektedir. Ülkede petrol sektöründe yetişmiş kalifiye eleman sıkıntısı çekilmekte bu yüzden yurt dışından önemli sayıda yetişmiş eleman Gana'ya gelmektedir.

Gana'da son dönemlerde uygulanan ekonomi politikaları başlıca kamu harcamalarının rantabil kullanımı, kamu gelirlerinin artırılması, iş ve yatırım imkanlarının artırılması, kredi kullanım imkanlarının genişletilmesi ve özel sektörün desteklenmesi konularında yoğunlaşmıştır. Bunların dışında altyapı yatırımlarına öncelik verilmesi, yoksulluğun giderilmesi ve petrol üretim ve ihracatının artırılması konuları Gana hükümetlerinin üzerinde durdukları önemli konuları oluşturmaktadır.

Gana, yoğun bir özelleştirme programı üstlenmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte, son yıllarda özelleştirme programı yavaş ilerlemektedir. Gana'da son yıllarda özelleştirilmiş olan veya özelleştirilmesi düşünülen başlıca kuruluşlar: Volta Nehir İşletmesi (En önemli elektrik üretim ve dağıtım şirkettir.), Gana Su Şirketi (Greater Accra bölgesine hizmet vermektedir.), Tema Petrol Rafinerisi (Ülke içinde tüketilen tüm rafine petrol

ürünlerini üretmektedir.), Gana Elektrik Şirketi (Elektriğin başlıca dağıtıcısı olan şirkettir) ve Gana Ticaret Bankası-GCB (aktif ve mevduat büyüklüğü bakımından en büyük ticari bankadır.)'dır.

Gana'da tarım sektörü halen istihdamda en önemli rolü oynamaktadır. Tarım sektörünün istihdamdaki payı %40, sanayinin istihdamdaki payı %20, hizmetler sektörünün ise %40'dır.

Gana'da işsizlik oranı resmi verilere göre %11'ler düzeyinde iken gerçekte daha yüksek oranlarda olduğu tahmin edilmektedir. Yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfus 2000'li yılların başında toplam nüfusun %40'ını oluştururken bu oran son yıllarda %25'in altına düşmüştür.

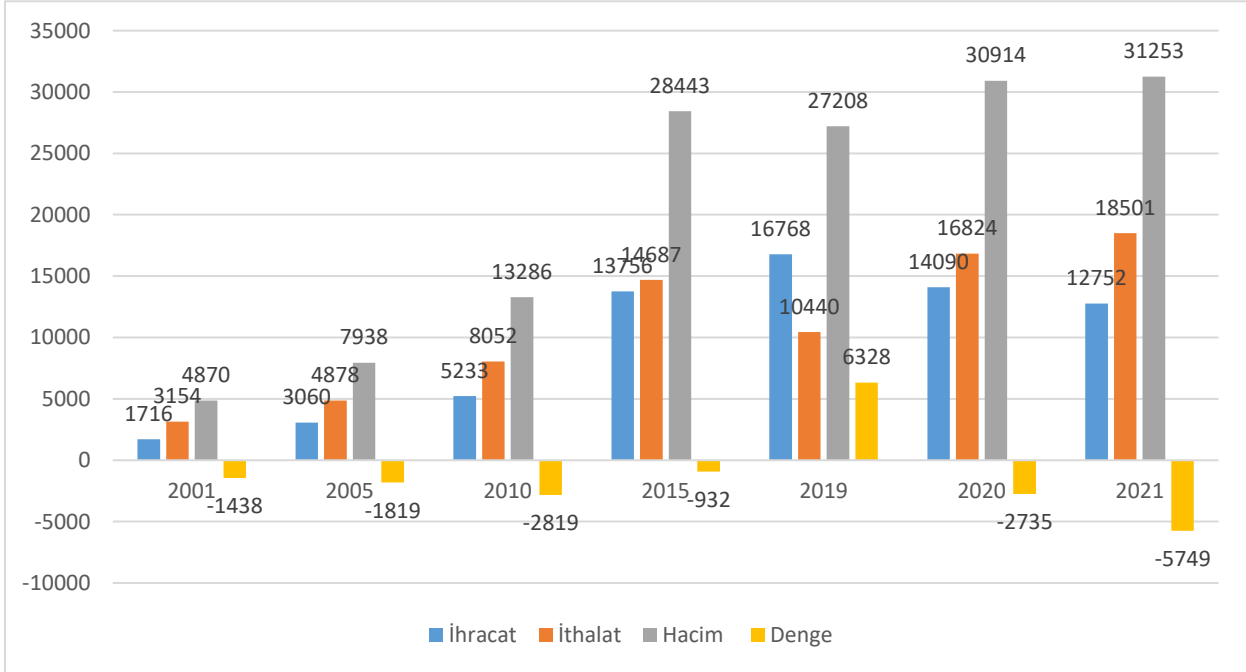
3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Gana'nın dış ticareti diğer birçok Afrika ülkesinde olduğu gibi genel olarak büyük açık vermekte iken 2018 yılı itibariyle uzun yıllar ilk kez önemli fazlalık vermiştir, 2019 yılında ise fazlalık maksimum düzeyde gerçekleşmiştir. Gana'nın 2020 ve 2021 yıllarında ise dış ticareti açık vermeye devam etmiştir. 2021 yılı dış ticaret açığı 5,7 milyar dolardır.

Gana'nın Dış Ticaret Göstergeleri (milyon dolar)

Kaynak: ITC, Trademap, (Gana verileri).

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

Gana'da 1997 yılında petrol yatakları keşfedilmeye başlanmış olup, petrol yatakları ülkenin özellikle kıyı kesimlerinde yer almaktadır. Gana'da şu an için toplam 2 milyar varilin üzerinde petrol varlığı tespit edilmiş olup, günlük petrol üretiminin 200 bin varil civarında olduğu bildirilmektedir. Önümüzdeki dört yıl içerisinde de günlük petrol üretiminin 450 bin varilin üzerine çıkması beklenmektedir. Ülkede son yıllarda keşfedilen petrol rezervleriyle Afrika'da önemli bir petrol üreticisi konumuna gelebilecek olan Gana'nın 2022 yılı itibarıyla Afrika'nın dördüncü büyük petrol üreticisi olması beklenmektedir. 2019 yılı itibarıyla 5 milyar doların üzerine çıkan ve 2020 ve 2021 yıllarında 4 milyar doların üzerinde gerçekleşen petrol ihracatının birkaç yıl içerisinde 9-10 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

Gana'nın dış ticaret politikasının ana hedefi ürünlerinin uluslararası rekabet gücünü artırarak daha fazla ürün ihracatı gerçekleştirmektir. Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu ECOWAS'ın tarifelerin azaltılması ve harmonizasyonu ile tarife dışı engellerin azaltılması yönündeki kararlarının Gana'nın dış ticaretine olumlu katkılar sağlaması beklenmektedir.

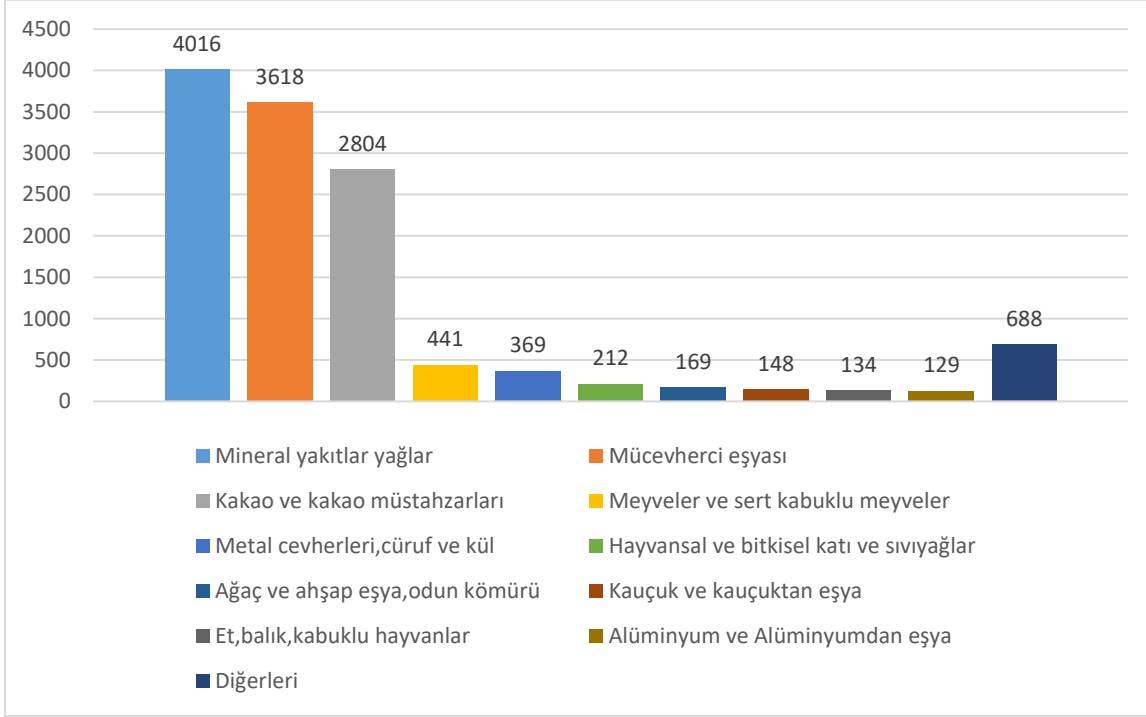
Gana çok taraflı, bölgesel ve serbest ticaret anlaşmaları yönünde de önemli mesafeler katetmiştir. Avrupa Birliği ile 2007 yılında geçici ortaklık anlaşması imzalamış olan Gana, bu anlaşma sayesinde AB ile ticareti engelleyen faktörlerin önemli bir kısmını ortadan kaldırmış, Gana menşeli ürünlere ticari rekabet edilebilirlik konusunda önemli kazanımlar sağlamıştır.

İhracat

Gana'nın ihracatı büyük ölçüde Altın, ham petrol ve petrol yağları, kakao ve kakao ürünleri, kereste, madenler, su ürünleri ve sert kabuklu meyveler gibi belli başlı ürün ve ürün grubuna bağımlıdır. Bu bağımlılık, sözkonusu temel ürünlerin üretimlerindeki ve dünya fiyatlarındaki dalgalanmalara göre, ihracat gelirlerinin değişken olması sonucunu doğurmaktadır.

Uluslararası Ticaret Merkezinin(ITC) verilerine göre Gana'nın toplam ihracatı 2019 yılında 16,8 milyar dolara ulaşmış, 2020 yılı 14 milyar dolar, 2021 yılında ise 12,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiş olup, ihracatında en önemli kalemler petrol, altın, kakao ürünleri, manganez ve tropikal meyvelerdir. Bu ürünlerin toplam ihracattaki payı %90'a yaklaşmaktadır.

Gana'nın İhracatında Başlıca Ürün Grupları 2021 (milyon dolar)

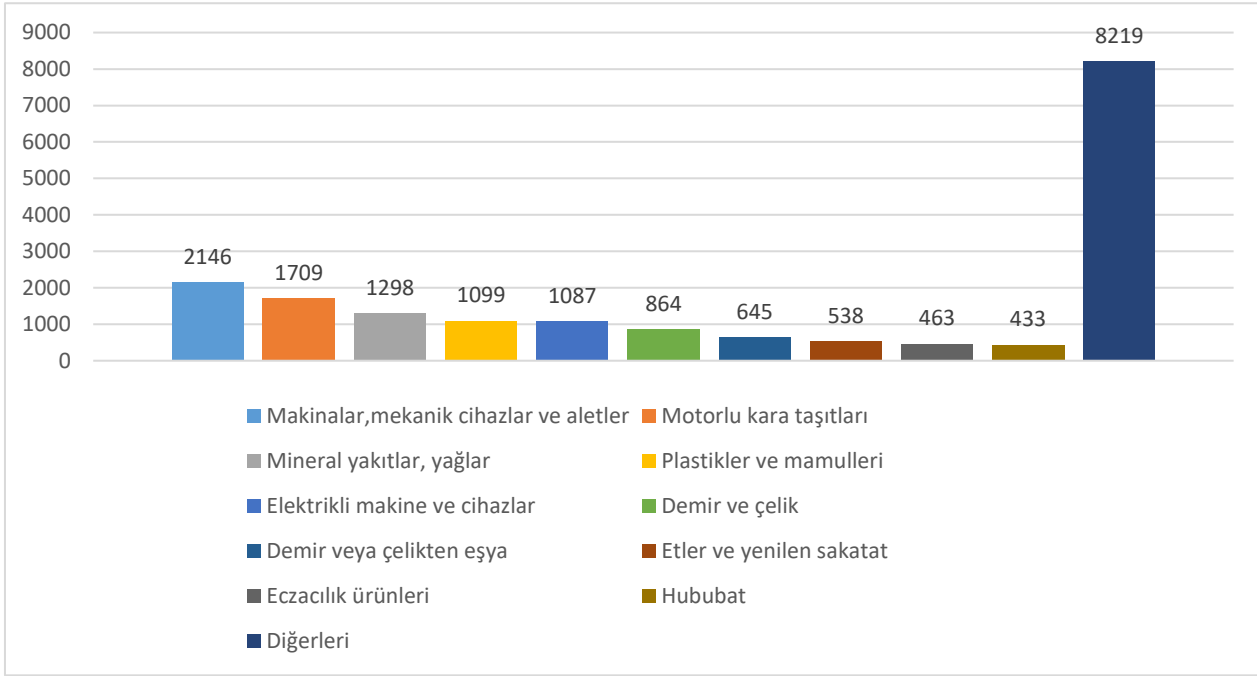
Kaynak: Trademap (Gana verileri)

İthalat

Ülkenin ithalat düzeyini özellikle iç talep ve imalat sanayi ürünlerinin uluslararası fiyatları belirlemektedir. Aynı zamanda kur politikalarının ve döviz rezervlerinin de ithalat üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. Örneğin, 2000'li yılların başında Cedi'nin önemli ölçüde değer kazanması ile ithalat ciddi düşüş göstermiş, bu dönemden sonra ise ithalat talebi güçlü bir artış göstermiştir.

Petrol Gana'nın toplam ithalatında önemli bir yer tutmakta iken ülkede petrol bulunması ve üretime başlanması ve son yıllarda önemli ölçüde ihracatına başlanması nedeniyle ülkenin petrol ithalatı oldukça azalmıştır. 2020 yılı geçici verilerine göre Gana'nın en önemli ithal kalemleri petrol yağları, binek otomobiller, beyaz et, demir çelik ürünleri, motorlu taşıtlar, tıbbi ilaçlar, inşaat makinaları ve palm yağıdır.

Gana'nın İthalatında Başlıca Ürün Grupları 2021 (milyon dolar)

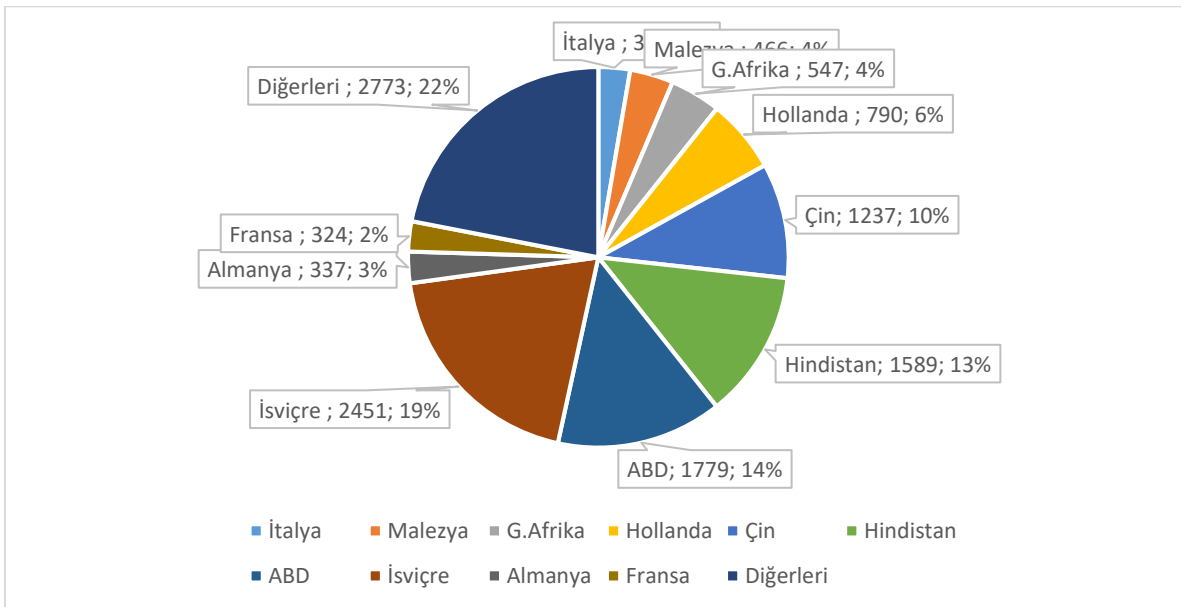
Kaynak: Trademap (Gana verileri)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Gana'nın ihracat gerçekleştirdiği en önemli ülke İsviçre'dir. İsviçre'nin Gana'nın ihracatındaki ortalama payı 2021 yılının kesinleşmemiş verilerine göre yaklaşık %20'dir. İsviçre'yi Hindistan ve Çin takip etmektedir. Türkiye Gana'nın ihracatında yaklaşık %1'lik payı ile 19. sırada yer almaktadır.

Gana'nın Ükelere Göre İhracatı 2021 (milyon dolar, % pay)

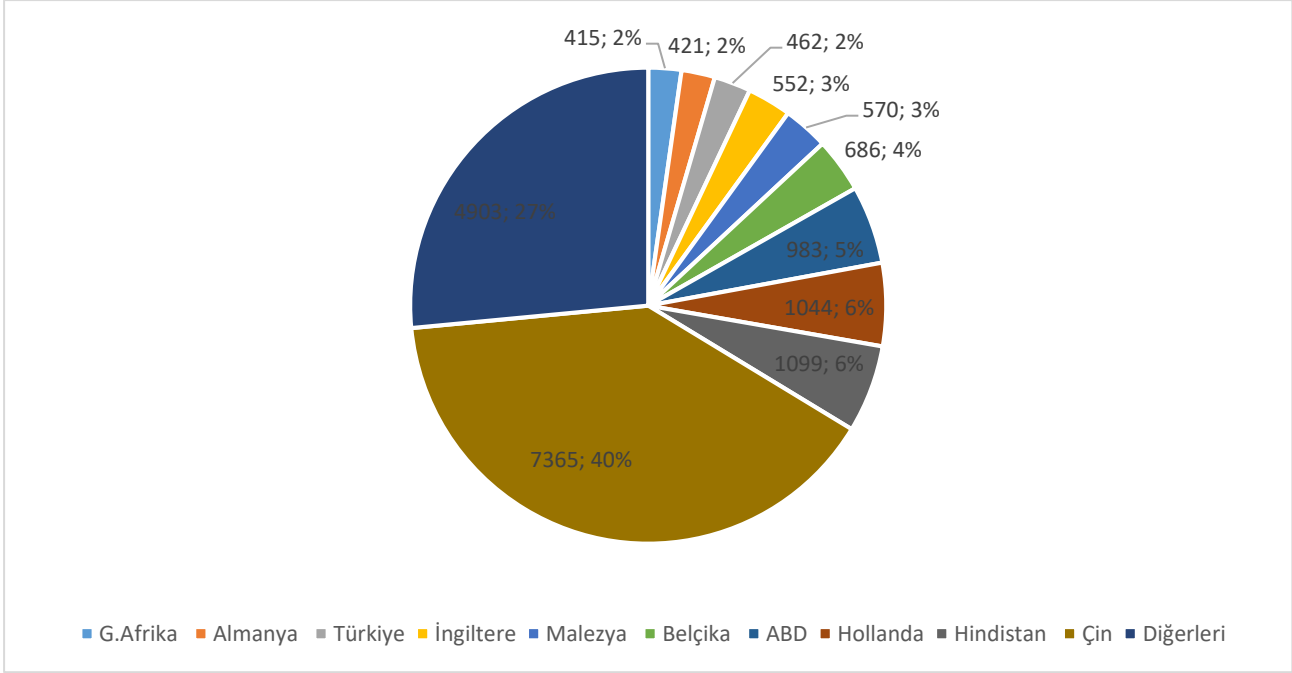

Kaynak: Trademap (Gana verileri)

İthalat

Gana'nın ithalat gerçekleştirdiği en önemli ülke Çin'dir. Çin'in Gana'nın ithalatındaki ortalama payı 2021 yılının kesinleşmemiş verilerine göre %40'ın üzerindedir. Çin'i Hollanda, Hindistan ve ABD takip etmektedir. Türkiye Gana'nın ithalatında %2,5'lik payı ile 8. sırada yer almaktadır.

Gana'nın Ükelere Göre İthalatı 2021 (milyon dolar, % pay)

Kaynak: Trademap (Gana verileri)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Gana'da doğrudan yabancı yatırımlar sürekli artış göstermektedir. Batı Afrika'da Nijerya ile birlikte en fazla yabancı yatırım çeken ülke Gana'dır. 2000 yılında 166 milyon dolar olan doğrudan yabancı yatırımlar 2015 yılında 3,2 milyar dolara, 2019 yılında da 3,9 milyar dolarla maksimum düzeye ulaşmış, 2020 yılında ise 1,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Gana'da yabancı yatırımlar özellikle madenler ve enerji sektöründe yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda petrole yönelik yatırımlar önemli ölçüde artmıştır. İngiltere Gana'da yabancı yatırımı bulunan en önemli ülkedir. Yabancı yatırımlar konusunda İngiltere'den sonra ABD ikinci önemli ülkedir. Gana'da yabancı yatırımların yıllar itibariyle gelişimi aşağıda verilmektedir.

Gana'da Doğrudan Yabancı Yatırımların Gelişimi (Milyon Dolar)

YILLAR	DYY	DYY Stoğu
2000	166	1.605
2005	145	2.174
2010	2.527	9.058
2011	3.237	13.327
2012	3.293	16.622
2013	3.226	19.848
2014	3.357	23.205
2015	3.192	26.397
2016	3.485	29.882
2017	3.255	33.137
2018	2.989	36.126
2019	3.879	40.005
2020	1.877	41.882

Kaynak:UNCTAD Statistics

Yatırım Koşulları

Yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi Gana'nın ekonomik kalkınma programlarında önemli bir unsur olarak yer almaktadır. Yabancı sermayenin ülkeye çekilmesinde Dünya Bankası yardımlarıyla kurulan Gana Yatırım Danışma Komitesi önemli rol oynamaktadır. Komitede çok uluslu ve yerli firmalar yanında IMF, Dünya Bankası ve BM gözlemcileri de bulunmaktadır. Komitenin ana amacı, yabancı sermayenin yatırım yapacağı ortamın oluşturulması için hükümet politikalarının belirlenmesine yardımcı olmaktır. Gana 1990'lı yılların başında özelleştirme programına başlamış olup, 350 kamu işletmesinin yaklaşık 300'ü özelleştirilmiştir. Bu firmaların çoğu yabancı firmalarca satın alınmıştır.

Yabancı sermaye için yasal yapıyı oluşturmak amacıyla Gana Yatırım Geliştirme Merkezi Yasası 1994 yılında çıkarılmıştır. Yasa doğrudan yabancı yatırımlar yanında sermaye piyasasındaki portföy yatırımlarını da düzenlemektedir. Yasada küçük ölçekli ticaret, taksi işletmeciliği, bahis ve şans oyunları, güzellik salonu ve berberlik gibi işler Ganalıların iştegal alanındaki meslekler olarak belirtilmektedir. Gana Yatırım Geliştirme Merkezi (www.gipc.org.gh) yatırımları kaydettiği gibi yatırımcılar için gerekli bilgileri de sağlamaktadır.

Gana'da iş kurmak uzun bir zaman almakta ve beş devlet kuruluşundaki işlemlerin tamamlanmasına ihtiyaç göstermektedir. Dünya Bankası raporlarına göre Gana'da iş kurulması için 85 günlük bir süreye ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancıların yerli yatırımcılara göre farklı uygulamaya tabi oldukları sektörler emlak, bankacılık, menkul

kıymetler ve su ürünleri sektörleridir. Gana'da yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcılar, 478 sayılı Gana Yatırımları Teşvik Merkezi Kanunu hükümlerine göre Gana Yatırımları Teşvik Merkezine kayıt olmalıdırlar. Minimum miktarda sermaye transfer edildiği zaman kayıt işlemi sonuçlanmaktadır.

Gana'da yabancı yatırımcıları şirket kurarken ilgili kurum ve kuruluşlarda belge düzenleme, izin alma ve alınan izinin süresinin uzatılması konusunda ücretler her yıl değişmektedir. Bu nedenle, konu hakkındaki güncel bilgilerin ve şirket kurmaya ilişkin maliyetlerin Gana Yatırımları Teşvik Merkezinin www.gipcghana.com web sayfasından en son haliyle elde edilmesi mümkündür.

Maden ve madencilik alanındaki yabancı sermayeyi ise 1994 tarih ve 475 sayılı Maden ve Madencilik Yasası düzenlemektedir. Petrol Yasası (PNDCL 84) ise petrol çıkarılması üretilmesi ve ticaretini düzenlemektedir.

Gana'da serbest kur rejimi uygulanmaktadır. Nasıl kazanıldığı belgelenebilen fonların transferlerinde ve dövize dönüştürülmesinde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Gana para birimi cedi, dolar ve avro'yla kolayca değiştirilebilmektedir. Yatırımlara ilişkin yasa, yatırımlardan kaynaklanan kar payı ve net karın, borç ödemelerinin, teknoloji transferinden kaynaklanan ücretlerin, işletmenin satışından doğan gelirlerin ve yatırımdan sağlanan faizlerin döviz ile transferine müsaade etmektedir.

Yabancı yatırımlar yasası, diğer yollar ile çözülemeyen anlaşmazlıklar konusunda Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Yasası Komisyonu kurallarına dayalı tahkim veya ülkeler arasındaki karşılıklı anlaşmalara atıfta bulunmaktadır. Yabancı yargı kararlarının Gana'da tanınması karşılıklılık esasına dayalıdır. Gana anlaşmazlıkların çözümü konusunda Newyork Konvansiyonunu imzalamıştır.

Gana'da fikri mülkiyet haklarının korunması yönünde yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Gana Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütünün (WIPO) üyesidir. WTO TRIPS anlaşmasını uygulamak için adımlar atılmakta olup, Gana parlamentosu kopyalama yasası hariç tüm TRIPS düzenlemelerini kabul etmiştir.

Bankacılık sektörü küçük ölçeklidir. Ülkede 18 banka içerisinde en büyük banka olan Gana Ticaret Bankasının net yaklaşık değeri 50 milyon \$'dır. Gana Borsası gelişen piyasalar içerisinde en iyi performans gösterenler içerisinde mütala edilmektedir.

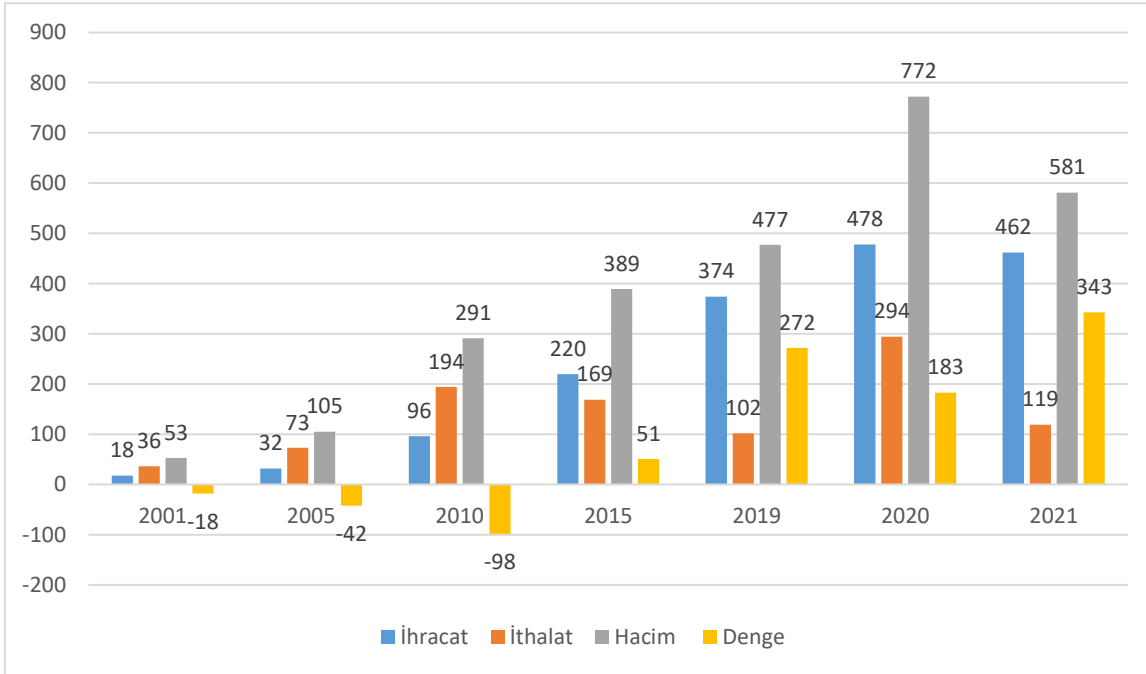
Ülkede üç adet serbest bölge bulunmakta olup, bunlar Accra, Mpitsin ve Ashiem’de yer almaktadır. Üç serbest bölge de 1996 yılında kurulmuştur. Tema ve Takoradi limanları ile Kotoka Uluslararası Havalimanı ve bu alanlarla bağlantılı yerler serbest bölgeler içerisinde. Serbest bölgede faaliyet gösterebilmek için firmaların ürünlerinin %70’ini ihraç etmesi gerekmektedir. Serbest bölgede çalışan firmaların 10 yıllık kurumlar vergisi muafiyeti ve ithalatta 0 gümrük vergisi avantajı bulunmaktadır.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

Türkiye ile Gana arasındaki dış ticarete ilişkin istatistik veriler aşağıda yer almaktadır. 2010 yılı itibariyle 96,5 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracatımıza karşılık 194,4 milyon dolarlık ithalatımız söz konusu iken 2020 yılında ihracatımız 478 milyon dolar, ithalatımız ise 294 milyon dolarla maksimum düzeylerde gerçekleşmiş, 2021 yılı geçici verilerine göre ise ihracatımız 462 milyon dolar ithalatımız ise 119 milyon dolar olmuştur. Gana ile olan dış ticaretimiz 2010 yılı öncesi 2007 ve 2008 yılları dışında genel olarak ülkemiz aleyhine açık vermiş 2014 yılından sonra ise sürekli ülkemiz lehine fazla vermiştir. Önümüzdeki yıllarda Gana ile dış ticaretimizin artış göstermesi beklenmektedir.

Türkiye'nin Gana ile Ticareti (milyon dolar)

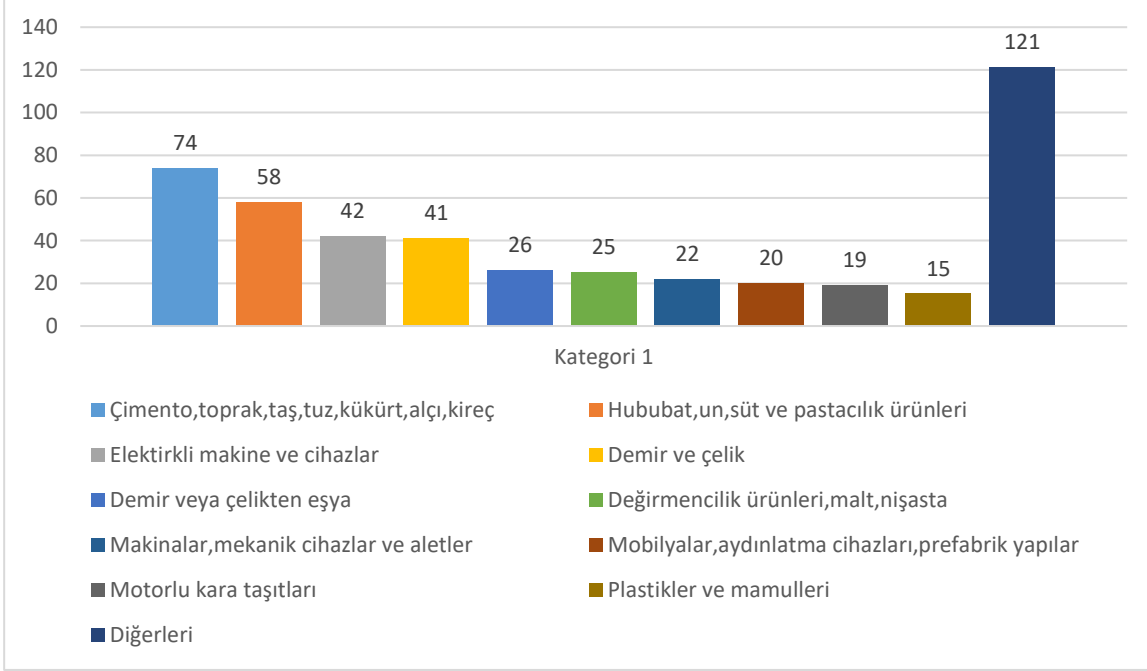

Kaynak: ITC Trademap (Türkiye verileri)

Türkiye'nin Gana'ya İhracatında Başlıca Ürünler

2021 yılında ülkemizden Gana'ya 400'ün üzerinde farklı ürünün ihracatı gerçekleştirilmiştir. İhracatımızda önem taşıyan başlıca ürünler çimento, makarna, demir çelik ürünleri, izole edilmiş kablo ve teller ile undur.

Türkiye'nin Gana'ya İhracatında Başlıca Ürün Grupları 2021 (milyon dolar)

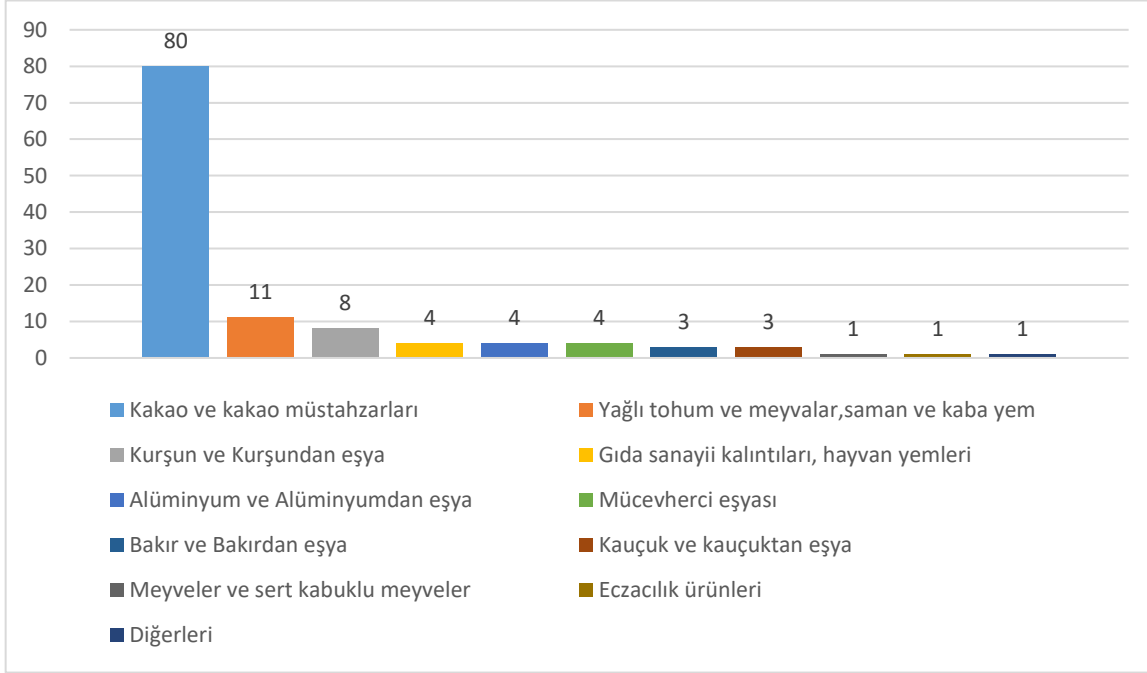

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Türkiye'nin Gana'dan İthalatında Başlıca Ürünler

2021 yılı itibariyle ülkemiz Gana'dan dörtü bazda 40 civarında ürün ithal etmiştir. İthalatımızda en önemli ürünler kakao ve kakao ürünleri, soya, işlenmemiş kurşun, alüminyum ve altındır. Bu ürünlerin ithalatı Gana'dan olan ithalatımızın %90'dan fazlasını oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Gana'dan İthalatında Başlıca Ürün Grupları 2021 (milyon dolar)

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

EKLER:

EK-1: Gana'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			16 768 275	14 089 511	12 751 967	100
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	5 251 689	2 991 618	3 801 854	29,8
2.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	6 198 864	5 933 460	3 584 603	28,1
3.	1801	Kakao dane ve kırıkları (ham/kavrulmuş, bütün/kırık)	1 851 960	1 457 984	1 824 926	14,3
4.	1803	Kakao hamuru	409 589	431 125	486 817	3,8
5.	1804	Kakao yağı	337 276	324 359	342 221	2,7
6.	2602	Manganez cevherleri ve konsantreleri	349 539	257 370	298 118	2,3
7.	801	Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/kurutulmuş)	246 062	371 394	211 944	1,7
8.	4001	Tabii kauçuk, balata, güta-perka, guayül, çıkıl (chicle) vb. tabii sakızlar	65 549	99 006	145 041	1,1

9.	1604	Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızların hülasa ve suları	146 285	136 687	134 090	1,1
10.	1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	71 945	103 459	129 727	1
11.	1515	Diğer bitkisel sabit yağlar ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	73 621	112 737	118 605	0,9
12.	7601	İşlenmemiş alüminyum	75 475	72 190	111 379	0,9
13.	803	Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)	33 213	97 522	97 597	0,8
14.	804	Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	78 139	82 093	93 534	0,7
15.	2716	Elektrik enerjisi	0	156 564	92 538	0,7

Kaynak: Trademap (Gana verileri)

EK-2: Gana'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			10 439 795	16 824 210	18 500 852	100
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	236 091	755 190	1 125 119	6,1
2.	8703	Otomobiller	881 825	497 721	498 001	2,7
3.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	441 899	289 649	448 213	2,4
4.	207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	77 166	275 530	435 253	2,4
5.	7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişlik ≥600 mm (kaplanmış)	111 270	272 703	362 024	2
6.	8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	120 890	209 489	291 583	1,6
7.	1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	136 565	211 039	288 856	1,6

8.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	203 152	249 995	270 201	1,5
9.	6402	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	21 218	218 149	250 655	1,4
10.	1001	Buğday ve mahlut	139 701	185 835	246 142	1,3
11.	3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici,sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	154 206	235 996	231 519	1,3
12.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	120 400	247 603	218 269	1,2
13.	6309	Kullanılmış giyim eşyası ve kullanılmış diğer eşya	72 181	183 111	208 274	1,1
14.	6704	İnsan saçından, hayvan kıllarından veya dokumaya elverişli diğer maddelerden peruk, sakal, kaşlar, kirpikler, perçemler	3 923	126 323	207 354	1,1
15.	8711	Motosikletler (mopedler dahil) ve bir yardımcı motoru bulunan tekerlekli taşıtlar (sepetli olsun olmasın); sepetler	51 545	185 553	191 964	1

Kaynak: Trademap (Gana verileri)

EK-3: Gana'nın Ükelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		16 768 275	14 089 511	12 751 967	100	-9,5
1.	İsviçre	2 479 938	3 079 567	2 451 468	19,2	-20,4
2.	ABD	986 493	759 937	1 779 083	14	134,1
3.	Hindistan	2 494 173	1 206 217	1 588 943	12,5	31,7
4.	Çin	2 543 921	1 740 915	1 236 512	9,7	- 29
5.	Hollanda	846 045	759 732	790 316	6,2	4
6.	G. Afrika	638 726	473 478	546 520	4,3	15,4
7.	Malezya	176 993	204 733	465 615	3,7	127,4
8.	İtalya	339 923	163 007	340 277	2,7	108,7
9.	Almanya	327 925	341 880	336 871	2,6	-1,5
10.	Fransa	482 895	346 993	324 449	2,5	-6,5

11.	İspanya	170 874	203 311	295 798	2,3	45,5
12.	Belçika	196 067	235 478	281 309	2,2	19,5
13.	Burkina Faso	293 083	264 186	276 329	2,2	4,6
14.	Tayland	86 377	149 595	274 882	2,2	83,8
15.	Avustralya	20 573	187 215	195 860	1,5	4,6
...
19.	Türkiye	102 274	294 085	119 283	0,9	-59,4

Kaynak: Trademap (Gana verileri)

EK-4: Gana'nın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		10 439 795	16 824 210	18 500 852	100	10
1.	Çin	4 906 969	6 756 060	7 365 480	39,8	9
2.	Hindistan	602 579	749 162	1 099 174	5,9	46,7
3.	Hollanda	558 911	876 488	1 043 693	5,6	19,1
4.	ABD	840 131	828 772	983 215	5,3	18,6
5.	Belçika	265 499	375 191	686 135	3,7	82,9
6.	Malezya	168 032	299 473	570 308	3,1	90,4
7.	İngiltere	481 044	395 600	551 832	3	39,5
8.	Türkiye	374 340	477 530	461 851	2,5	-3,3
9.	Almanya	267 964	297 510	421 075	2,3	41,5
10.	G. Afrika	347 573	348 649	415 185	2,2	19,1
11.	Nijerya	4 003 452	365 427	360 318	1,9	-1,4
12.	Brezilya	129 741	198 414	318 835	1,7	60,7
13.	G. Kore	191 604	224 753	297 900	1,6	32,5
14.	Kanada	194 590	209 382	297 498	1,6	42,1
15.	İspanya	343 957	310 790	291 348	1,6	-6,3

Kaynak: Trademap (Gana verileri)

Ek-5: Türkiye'nin Gana'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			374 340	477 530	461 851	100	-3,3
1.	2523	Çimento	88 970	119 444	62 153	13,5	-48
2.	1902	Makarnalar ve kuskus	34 134	41 777	55 809	12,1	33,6
3.	7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	11 009	31 069	28 181	6,1	-9,3
4.	1101	Buğday unu	15 128	18 644	23 424	5,1	25,6
5.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış	17 019	17 799	22 192	4,8	24,7

		liflerden oluşan fiber optik kablolar					
6.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	8 223	8 024	16 330	3,5	103,5
7.	2520	Alçı taşı, anhidrit ve alçılar	2 440	7 899	9 873	2,1	25
8.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	980	2 870	9 378	2	226,8
9.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	3 587	4 308	8 259	1,8	91,7
10.	207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	2 439	3 227	8 090	1,8	150,7
11.	1702	Diğer şekerler (kimyaca saf laktoz/maltoz/glikoz/fruktoz), şeker şurupları, suni bal ve karamel	6 691	5 940	8 065	1,7	35,8
12.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	4 487	6 103	7 632	1,7	25,1
13.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	5 126	10 842	6 520	1,4	-39,9
14.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	2 155	8 244	6 387	1,4	-22,5
15.	8507	Elektrik akümülatörleri (bunların separatörleri dahil)	2 595	4 354	5 599	1,2	28,6

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Ek-6: Türkiye'nin Gana'dan ithalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			102 274	294 085	119 283	100	-59,4
1.	1801	Kakao dane ve kırıkları (ham/kavrulmuş, bütün/kırık)	62 896	49 515	65 262	54,7	31,8
2.	1201	Soya fasulyesi	3 626	1 274	10 664	8,9	737
3.	1803	Kakao hamuru	11 935	12 561	10 517	8,8	-16,3
4.	7801	İşlenmemiş kurşun	0	7 322	7 907	6,6	8
5.	7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	4 962	2 396	3 674	3,1	53,3
6.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	930	207 432	3 563	3	-98,3
7.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	673	1 224	3 486	2,9	184,8
8.	2306	Bitkisel yağların üretiminde n (23.04-05' hariç) arta kalan küspe ve katı atıklar	3 363	5 626	3 426	2,9	-39,1
9.	4001	Tabii kauçuk, balata, güta-perka, guayül, çikil (chicle) vb. tabii sakızlar	321	435	3 409	2,9	683,7

10.	1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	1 548	1 911	2 046	1,7	7,1
11.	1804	Kakao yağı	8 245	121	1 832	1,5	1414
12.	804	Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	0	926	861	0,7	-7
13.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	0	0	629	0,5	0
14.	2301	Et, sakatat, deniz hayvanı vs. (yemeye uygun olmayan) unu, pelleti, kıkırdakları (donyağı tortusu)	0	0	418	0,4	0
15.	4408	Kaplama, kontrplak vb. için yapraklar; kalın ≤ 6mm.	128	225	225	0,2	0

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)